

CASPAR BARLÆUS [AMSTERDAM]
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
30 APRIL 1636
1382

Antwoord op een verloren gegane brief van Huygens.

Samenvatting: Barlaeus blijft bij zijn mening dat Anna Maria van Schurman vele mannelijke trekken vertoont. Beter ware het dat zij een man was, dan kon zij haar ongewone verstandelijke gaven beter benutten en niet ten prooi vallen aan de liefde van of voor een man. Zelf heeft hij ‘die moegestreden lier’ al aan de wand gehangen.

Huygens’ antwoord is verloren gegaan.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, ab | d, 20x31cm; autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 1888, p. 254-255: volledig.

— Worp 2, nr. 1382, p. 164: volledig.

Namen: Aphrodite; Hermes; Iphis; Jupiter; Mars; Ovidius; Pindarus; Remus; Rhea; Romulus; Anna Maria van Schurman; Gisbertus Voetius.

Plaats: Rome.

Titels: ‘Ad Barlaeum’ (Huygens 1635; gedicht); ‘Dialogus cum Barlaeo’ (Huygens 1636; gedicht).

Glossarium: barbiton (lier).

Transcriptie

Aen Mijnheer

Mijnheer Constantinus Huygens, Heer van Zulechem ende Secretaris vand Sijn princelycke Excellentie,

woonend in de Houtstraete,
Haghe.

Port.

Nobilissimo, clarissimoque viro Domino Constantino Hugeno, Equiti, Zulechemi Domino, C. Barlaeus salutem plurimam dicit.

Ad lepidum tuum et argutissimum epigramma vix quicquam audeo reponere. Vereor quippe, ne iterum à te audiam illud ¹*Moeche prior*, aut aliquid huic affine. Annam simul et Annam esse et Annæum, hunc et hanc, monstro verius et hermaphrodito simile fuerit, quam bene habitæ virgini. Si nihil velis tolli, sed aliquid assui, nonne virginem androgynum feceris? Talem si videat deus amorum, pudebit et pigebit spectaculi. Nubat talis Aphrodite sibi, ducat seipsam talis Hermes. Mihi certè pro remedio amoris et refrigerio fuerit, quæ est, quod erat, et fiat, quod non erat ante. Per me licet, seipsam ut gignat et sapiat; licet juxta philosophorum placitum, quicquid fit, ab alio fiat. Votum meum et mens fuit, ut aliquid tolleret Jupiter, aliud assueret, fieretque Anna, quod olim facta fuit apud Nasonem puella Iphis, hoc modo

²... non candor in ore

Permanet, et vires augentur, et acrior ipse est

1. Huygens, ‘Ad Barlaeum,’ 15 januari 1635 (Gedichten 2, p. 308): ‘*Moechi prior*, nisi quadruplici tot basia versu.’

2. Ovidius, *Metamorphoses*, IX, 786-791: ‘... sequitur comes Iphis euntem, | Quam solita est, majore gradu, *nec candor in ore* | *Permanet, et vires augentur, et acrior ipse est* | *Vultus et incomptis brevior mensurâ capillis.* | *Plusque vigoris adest, habuit quam femina. Nam quæ* | *Femina nuper eras, puer es. ...*’

Vultus et incomptis brevior mensurâ capillis.
Plusque vigoris adest, habuit quam femina. Nam quæ
Femina nuper erat, vir creditur

Cur autem illam velim virum fieri, multæ causæ sunt. Prima est, quia versus scribit, qui viros non dedecent. Secunda, quia tunc non erit periculum, ne illius amore flagret vir bonus. Nec enim taurum tauri,

³... nec equos amor urit equorum;
Urit oves aries, sequitur sua femina cervum.
Sic et aves coeunt, interque animalia cuncta
Nullus mas maris cupidine corripitur.

Tertia, | b | ⁴ut liberior et facilius ad illam pateat aditus; jam quia ab osculis sibi metuit, salutari se sinit et conspici, more Imperatricum Ottomanicarum. Quartò, si vir esset, posset lectiones professorum audire securius, et inter ejusdem sexus studiosos sedere. Nunc pudibunda docentem audit professorem per hiantem fenestellam aut fenestulam, ut à petulanti juventute conspici nequeat. Quintò, si vir esset, posset ipsa publicè profiteri vel poeticam, qua valet, vel Hebræorum scripta, quæ legit sine punctis, doctore Pedio. Sextò, si vir esset, posset admoveri clavo reipublicæ, et exemplo suo docere, rempublicam jam interdum melius regi à quondam feminâ, quam à semper viris.

Verum pereant, mi Hugenî, hi joci inter nos. Nec enim ex honore fuerit gravissimæ et honestissimæ virginis plures scire, quam illius venerando nomine utamur familiariter. De diis nonnisi reverenter loquendum. Nec minus de Vestalibus. Si Mars essem, posset illi accidere, quod accidit Rheæ, hac spe, ut Remum ederet et Romulum, conditores magnæ urbis et gentis. Nunc, quia

⁵Vixi maritæ nuper idoneus,
Et militavi non sine septem liberorum gloriâ,
Hæc arma defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit.

Sed incidit illud Pindaricum:

⁶στρεπταὶ γὰρ τε φρένες ἀνδρῶν.

Vale clarissime, doctissime, humanissimeque amicorum quot sunt, quotque fuere, quot eruntque. Pridie Calendas Mayas MDCXXXVI.

Vertaling

Aan de heer Constantijn Huygens, heer van Zuilichem, en secretaris van Zijne Prinselijke Excellentie,

wonend in de Houtstraat,
Den Haag.

Port.

3. Ovidius, *Metamorphoses*, IX, 731-734: 'Nec vaccam vaccæ, neque equas amor urit equarum; | Urit oves aries, sequitur sua femina cervum. | Sic et aves coeunt, interque animalia cuncta | Femina femineo correpta cupidine nulla est.'

4. <Tertia> herhaald.

5. Horatius, *Odæ*, III, 26, 1-4: 'Vixi puellis nuper idoneus, | Et militavi non sine gloria. | Nunc arma defunctumque bello | Barbiton hic paries habebit.'

6. Pindarus, *Olympica*, VIII, 61: 'κουφότεροι γὰρ ἀπειράτων φρένες.'

Caspar Barlaeus groet de edele heer Constantijn Huygens, ridder, heer van Zuilichem.

Edele heer,

Op uw aardige en spitse ⁷epigram durf ik nauwelijks iets te antwoorden. Ik vrees immers opnieuw dat ⁸‘eerste echtbreker’ of iets dergelijks van u te horen. Het ⁹was werkelijk zo dat Anna [Maria van Schurman] tegelijk een Anna en een Annæus was, hem en haar, eerder een monster en een hermafrodiet gelijk dan een goedgevormde vrouw. Als u niets weggenomen wilt hebben, maar wel iets toegevoegd, waarom heeft u de maagd niet manvrouwelijk gemaakt? Als de god van de liefde zo iets ziet, zal hij zich schamen en verdrietig zijn over het schouwspel. Moge zo’n Aphrodite zichzelf huwen, moge zo’n Hermes zichzelf naar het altaar voeren. Mij was zij zeker een genezing van de liefde en een afkoeling, zij die is wat ze was en wordt wat zij tevoren niet was. Van mij mag zij zichzelf verwekken en smaken, zij het dat volgens de leer van de filosofen al wat wordt uit iets anders komt. Mijn wens en gedachte was het dat Jupiter iets zou wegnemen en iets anders zou toevoegen, en dat Anna werd, wat eertijds bij Ovidius de nimf Iphis is geworden, op deze manier:

¹⁰... en niet blijft de schoonheid

In haar aanblik, en haar krachten nemen toe, en scherper is

Ook haar gelaat, en met ongekamde haren, kort van maat.

Meer sterkte is er dan zij als vrouw had. Want zij die

Vroeger vrouw was, wordt nu voor man gehouden.

Er zijn vele redenen waarom ik toch zou willen dat zij een man zou worden. De eerste is omdat zij verzen schrijft die mannen niet misstaan. De tweede is dat dan niet het gevaar zal bestaan dat een goede man brandt door liefde voor haar.

¹¹Niet immers brandt de liefde van de stier de stier, die van de hengst de hengst.

Het schaap doet de rammen ontvlammen, de hinde volgt haar hert.

Zo leven de vogels samen, en al het gedierte.

Geen man wordt door begeerte naar een man meegesleurd.

De derde is dat de toegang tot haar vrijer en gemakkelijker zou gaan. Omdat zij nu angstig is voor kussen, staat zij toe om te worden bezocht en te worden gezien op de manier van Ottomaanse keizerinnen. Ten vierde, als zij een man was, kon ze veiliger de voorlezingen van de hoogleraren horen en zitten tussen de studenten van haar eigen geslacht. Nu hoort zij schaamtevol de docerende hoogleraar door een openstaand

7. Huygens, ‘Dialogus cum Barlaeo, in verba carminis quod Schurmannæ inscripserat,’ 25 april 1636 (Gedichten 3, pp. 1-2).

8. Huygens, ‘Ad Barlaeum,’ 15 januari 1635 (Gedichten 2, p. 308): ‘*Eerste echtbreker*, als u niet evenveel kusjes met het vierde vers | tentoonspreidt, kan ik nauwelijks uw twijfelachtige trouw volhouden.’

9. Huygens’ gedicht is een reactie op Barlaeus’ gedicht ‘In masculos versus Annæ Mariæ Schuurman, quibus Trajectinæ urbi novum Academiae decus gratulatur’ (*Poëmata*, II, pp. 173-174), wat weer een reactie is op Anna Maria van Schurmans gedicht ‘Inclytæ et antiquæ urbi Trajectinæ novâ Academia nuperrimè donatæ gratulatur Anna Maria à Schurman’ (*Opuscula*, p. 300).

10. Ovidius, *Metamorphoses*, IX, 786-791: ‘... Iphis volgt als een metgezel de gaande, | met een krachtiger stap dan gewoonlijk; en niet blijft de schoonheid | In haar aanblik, en haar krachten nemen toe, en scherper is | Ook haar gelaat, en met ongekamde haren, kort van maat. | Meer sterkte is er dan zij als vrouw had. Want zij die | Vroeger vrouw was, is nu een jongeman.’

11. Ovidius, *Metamorphoses*, IX, 731-734: ‘Niet immers brandt de liefde van de koe de koe, die van de merrie de merrie; | De ram doet de schapen ontvlammen, de hinde volgt haar hert. | Zo leven de vogels samen, en al het gedierte. | Geen vrouw wordt door begeerte naar een vrouw meegesleurd.’ Waar mogelijk wijzigt Barlaeus dus de vrouwelijke diernamen in de mannelijke equivalenten.

venstertje of raampje, zodat zij niet kan worden gezien door de dartele jongelingschap. Ten vijfde, als zij een man was, kon ze openlijk haar dichtkundige werk, waarin ze uitblinkt, en de geschriften van de Hebreëen publiceren, die zij leest zonder de klinkertekens, onder leiding van doctor [Gisbertus] Voetius. Ten zesde, als zij een man was, zou ze het roer van de staat kunnen hanteren, en door haar voorbeeld duidelijk maken dat de republiek soms beter door iemand die eens vrouw was kan worden bestuurd dan door hen die altijd mannen waren.

Maar, beste Huygens, laten deze grappen onder ons blijven. Wij mogen immers vanwege de eer van deze ernstige en eerlijke dame niet meer [grappen] maken dan dat wij haar te vereren naam in gewone zin bezigen. Over godheden mag slechts in eerbied worden gesproken. En niet minder zo over Vestaalse maagden. Als ik Mars was, zou haar kunnen overkomen wat Rhea overkwam, in de verwachting dat zij Remus en Romulus zou voortbrengen, die stichters van de grote stad en het grote volk.

¹²Nu, omdat ik tot onlangs heb geleefd in trouw aan mijn echtgenote,
En heb gestreden niet zonder de roem van zeven kinderen,
Zullen deze wapenen en de uitgestreden
Lier aan de wand worden gehangen.

Maar daar valt mij dit vers van Pindarus in:

¹³ L'Veranderlijk is immers de geest van mannen. J

Gegroet, doorluchtigste, geleerdste en vriendelijkste van alle vrienden die er zijn, waren en zullen zijn. 30 april 1636.

12. Horatius, *Odae*, III, 26, 1-4: 'Ik tot onlangs heb geleefd in trouw aan de vrouwen, | En heb niet zonder roem gestreden; | Nu zullen deze wapenen en de uitgestreden | Lier aan de wand worden gehangen.'

13. Pindarus, *Olympica*, VIII, 61: 'Lichtvoetig zijn immers de gedachten der onervarenen.'

Reverendissimo, clarissimo, viro
D. Constantino Huygens Reg. Zelandici
Domino C. Barlaeus S. P. D.

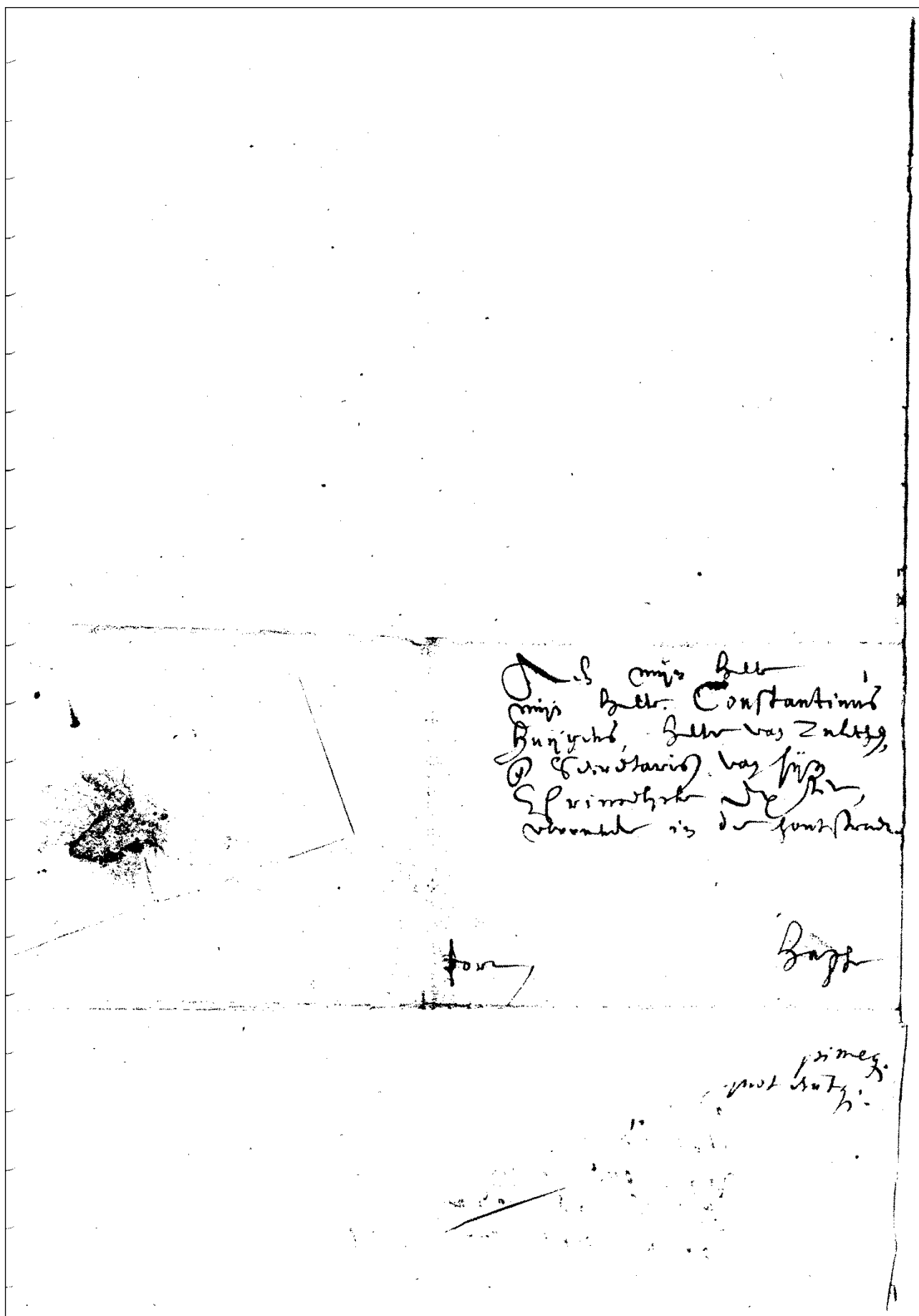
Reverendissime vir,
ad lapidum tuum & argutissimum Epigramma vix
quicquam audeo respondere. Vobis quippe, ne illud
à te audiam illud: modeste prior, aut aliquid
huic affine. Annam simul et Annam esse et
Annæam, Hanc et Sanc, morsu viduus et Hermæ =
Aphrodite simile fuerit, quam bene subitas Virgini.
Si nihil votis tolli, sed aliquid assui, nonne Virginitatem
Androgynam fovetis? Talis si viderat Venus amorem,
pudoret et pigret spectaculi. Nubat talis Aphrodite
sibi. ducat sibi ipsam talis Hermæ. Mibi certe
pro remedio amoris et refrigerio fuerit, quæ
est, quod erat, et fiat, quid non vult ante. Per
me licet, sibi ipsam ut gignat et sapiat. licet iuxta
Philosophorum placitum, quicquid fit, ab alio fiat.
Votum meum & meum fuit, ut aliquid tolleretur sibi,
aliquid assueret, fieret. Anna, quod olim facta
fuit lapidæ Naxosæ puella ipsi, hoc modo:
non candor in ore

Remanet, et viros augeatur, & acrior ipse est
vultus, et incomptis brevior mensura capillis.

Plaus. vigoris adole, habuit quam femina. nam quæ
Femina nupta erat, vir creditur.

Cur autem illam votum virum fieri, multæ causæ
sunt. Prima est, quia vobis scribit, qui viros
non dedecet. Secunda, quia tunc non erit periculum,
ne illius amore flagret vir bonus. nec enim
tantum tauri, nec ignos amor erit equorum.
Viris vobis arides. Inquinat sua femina cibum.
sic et vobis coeunt, inde, animalia carnea,
nullus mas manus cupidine corripitur. Tertia,

Tertia, ut liberior et facilius ad illam poterat aditus.
iam quia ab operibus sibi instituit, salutaris se primum
et conspici, more Imperatricum Ottomanicarum. Quod
si vir esset, posset huiusmodi professorum audire
locutus, et inter ceteros sicut studiosos videre. Nunc
pudibunda docenda audit professorum per si an den
fameptam aut lectionem, aut a potulanti iure
tute conspici nequid. Quarto, si vir esset posset
ipse publice profiteri, vel poeticam, qua valet;
vel Historiam scripta, qua legit sine principis,
dignitate Podio. Sexto, si vir esset, posset admodum
claro respiciatur, et exemplo suo docere, Respubli:
quam in hunc modum melius regi a femina, quam a
semper viris. Utamur periant, mi Huygeni, si ioci
inter nos. Nec enim de honore fuit gravissima
et sanctissima Virginitas, plures sive, quam
illius vultu nomine utamur familiariter.
De Divis non nisi reverentia loquendum. Nec
minus de Vestalibus. Si Mars esset, posset
illi accidere, quod accidit Rube, hoc se ut
Romam vadit et Romanum, condidit magnum
urbis et gentis. Nunc, quia vixi maritus
nupt. idoneus, et militaris non sine septem
liberorum gloria, hoc arma defunctum.
bello Barkibon sic pariter habere. Sed,
invidit illud. Pindarum: *στέφανος ἄν τε κέρως*
ἔρδεσθαι.
Vale clarissime, doctissime, summissime.
omni coram a nos sicut quibus fuit, quot autem.
Prid. Cal. May. 1636 CXXVI.

Met mijn heel
vrijwillig Constantijn
Huygens, heer van Zaltweg,
Secretaris van mijn
Eminente Heer,
waerint is de fonteyn

fonteyn

Baugh

primez
met datz.